List 37.

Tečaj XVI.

NOVICE

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 15. septembra 1858.

Postava zastran požiganja ljubljanskega mahú.

Mah (morast) požigati je spet dovoljeno. Njih eksc. gospod deželni poglavar so blagovolili z razpisom od 5. t. m. tudi c. kr. kmetijski družbi na znanje dati, da prekličejo prepoved predlanskega in lanskega leta, in da dovolijo za obdelovanje mahú potrebno požiganje proti temu, da se spolnuje vse to natanko, kar postava veléva. Ta postava je pa, kakor gospod deželni poglavar v omenjenem razpisu pravijo, le začasna, ker sl. ministerstvo notranjih oprav še le bo to zadévo do dobrega razsodilo, in dokler ne pride iz Dunaja ukaz, naj veljá ta, zdaj oklicani.

Čeravno bo pa ta postava tistim posestnikom, ki imajo kaj zemlje na mahu, po njih kantonskih gosposkah in mestnem magistratu na znanje dana, se nam vendar potrebno zdí, da tudi „Novice“ ob kratkem razglasijo, kako in kaj. Tako-le je:

Kdor hoče požigati, mora poprej za to prositi svojo kantonsko gosposko ali pa magistrat. Kantonske gosposki (ljubljanske okolice in pa verhniška) ali pa magistrat bojo to prošnjo berž izročile c. k. komisíi, ki je za posušenje mahú že več let postavljena; ta komisija bo ogledala vsak tak kos, kteriga kdo hoče žgati, in po tem ogledu še le bo dala gospodarju pismo (licenc) za požiganje, v kterem bo zapisano: kaj smé žgati in kdaj, in vse drugo, kar ima gospodar vediti. En prepis vsacega dovolitnega pisma bo dobila tudi dotična kantonska gosposka ali magistrat, enega pa tudi žandarmerija. Vse to, se vé da se bo prav hitro in brez pomude zgodilo.

Žgati se smé močirni svet le toliko, da se mu mahovína do dobrega požge, tedaj se smé za navadno le enkrat žgati; le tamkaj, ker se z enim žganjem mahovína ne dá pokončati, se sme požiganje ponavljati.

Čas požiganja je na 6 tednov določen, namreč od 1. dneva tekočega mesca septembra noter do sv. Terezije, to je, 15. prihodnjega mesca oktobra. Po sv. Terezii se noben kos mahú ne smé več požigati.

Pri delitvi dovoljenj za požiganje mahovja ima komisija na to gledati, da ne dá vsem posestnikom na enkrat dovoljenja, ampak tako, da se požiganje po nekakem redu verstí.

Za to, da se po požigu mahovja kje kako poslopje, pôd, kozolc ali kaj tacega ali tudi sosedno polje ali kaka žetev ne uname, morajo tisti porok biti, ki požigajo, zraven pa še cela tista soseska ali srenja, na ktere svetu mah gorí; od njih se bo vselej terjalo povračilo škode in pa, da ustavijo ogenj. Zato mora vsaka taka soseska na stroške požigajočih gospodarjev postaviti dostojno število poljskih čuvajev, kteri imajo čuti nad tem, da se požiganje v vsem po danem dovoljenji opravlja, in da varujejo, da ogenj ne seže dalje kakor smé. Poznali se bojo ti čuvaji po posebnem znamenji.

Kdor kakor koli prestopi postavo, tega čaka ojstra pokora, ktera pa mora vselej v pravi primeri biti s škodo, ki se je zgodila po prestopu postave, ali pa z dobičkom, ki ga je kdo s prestopkom postave mislil doseči. Pa tudi župani bojo odgovor dajali, če se v okrajni njih soseske kaj napačnega zgodí.

Gospodarske novíce.

(Novo premetálo sena) ali mašino za premetavati seno (Heuwende-Maschine) je iznajdel Angležž Niholson, za ktero je v razstavi v Salisburu zavolj njene posebne pripravnosti pervo medaljo dobil. To premetálo veljá 150 gold., al za to pa tudi opravi toliko kot 16 do 20 delavcov, in seno se hitreje suší kakor če ga ljudje premetavajo. Gospodar, kteri ima veliko sena in kèrme sušiti, pa ima malo rok, bo kmalo zrajtal, da je tistih 150 gold., ki jih je izdal za to mašino, na dobre obresti (činže) naložil; 150 gold., po 6 od 100, mu nese 9 gold. na leto; mašina ta mu pa teh 9 gold. že lahko pervi dan zasluži. Ne bo tedaj napčno, ako si premožniši posestniki kupijo to izverstno premetálo.

(Tlačivnica za seno) je orodje, kterega še zmiraj zlo pogrešamo, da bi mogli seno lahko v daljne kraje prodajati. Ko so se pred tremi leti v Krimu vojskovali Angleži in Francozi, so tjè iz Evrope seno za svoje konje vozili, in da jim ni preveč prostora jemalo, so ga stlačili z vodostrojno (hydraulično) stiskavnico ali prešo tako, da je 20 centov bilo samo kot ladjica 5 čevljev dolga in visoka, 4 čevlje pa široka. Odkar je letos prevelika suša na Nemškem vso kèrmo pokončala, vozijo sedaj spet Francozi ravno tako stisnjeno seno tjè iz Afrike in prodajajo cent po 1 gold. 30 krajc. „Gosp. list.“

Gospodarska skušnja.

(Cuker prežene mleko pitanim kravam). Tako beremo v „Frauend. Bl.“, ktere pravijo, naj gospodar, ki želi mleko pregnati kravi, ktero hoče spitati, 16 lotov cukra stopí v njenem mleku in ga ji popiti dá. — Skušnja je lahka, — če bo le tudi pomagala?

Kako naj se kuri, da se po nepotrebnem ne kvarijo derva.

Derva morajo biti za kurjavo popolnoma suhe in pa drobnih in kratkih polén.

Če se z mokrimi dervmi kuri, se zlo kadí in pri tem tudi veliko gorkote uide, in sicer toliko, kolikor je mokrota v dervih potrebuje, da v podobi sopara in dima zbeží. Kdor si je dober gospodar, naj tedaj vselej le suhe derva žge, ker bolj ko suhe derva žgè, bolj si je na dobičku. In če drobnejše in kraje polena žgè, manj derv popali, in tem veči dobiček ima pri kurjavi; ker kolikor daljše in debelejše so polena, toliko več derv mu zgorí, vendar si le menj gorkote napravi; kolikor so pa polena drobnejše, toliko bolj živo goré. Kdor pa z debelimi poleni kuri, bo veliko več derv pokvaril in nikoli take gorkote napravil; zakaj iz debelih polen puhtí veliko več soparov (gazov), kteri derva zunaj razhladijo.

Sploh je pa pri žaganji krajših ali daljših polén na ognjiše gledati. Večje ko je ognjiše, se vé da morajo tudi polena daljše biti; če je pa manjše ognjiše, morajo tudi polena krajše biti; pa gledati je tudi na ogenj, če mora hud in nagel ali pa le srednji in dolgo terpeči ogenj biti, se mora tudi potem žgati, krajše ali daljše, tanjše ali debeliše polena paliti. Tanke polena naredé naglo gorkoto; veliki kotli za vrenje ali parjenje ali pa hlapivni kotli, kteri, kader začne v njih že mokrota popolnoma vreti, potrebujejo enako-srednje gorkote; tedaj se morajo tudi z debelišimi poleni razbeliti, zato ker se veliko ogelja in žerjavice iz njih na ognjišu napravi, od ktere se naložene polena unamejo in hudo vročino napravijo, ktera gazne dele povžije.

Ker je mehki les, h kteremu posebno jelšo, smereko, hojo, lipo, verbo in jagned štejemo, debeleji, zraven pa rahleji kakor terdi ali napol terdi les, tedaj hitrejši pogorí kakor terdi ali napol terdi, pa ne dá toliko ogelja in žerjavice kakor polena od terdega lesa. Iz rečenega se previdi, da se iz mehkega lesa veliko hitreje gorkota napravi, kakor iz terdega, h kteremu se šteje bukev, berst, dôb ali hrast, oreh, češplja ali sliva, hruška in češnja. Derva od imenovanih drevés so pa gotovo bolje za kurjavo, kadar hočemo imeti lepo enako in terpečo gorkoto. K dervam terdega lesa se versté tudi derva napolterdega, ktere niso veliko slabeje od derv terdega lesovja. K tem štejemo brezo, jesen, javor, akacijo, smerdeliko, jablano, divji kostanj, trepetliko in bor.

Če človeka ali živino seršen, ôsa ali bčela piči.

Ni davnej, kar so „Novice“ povedale žalostno prigodbo, da sta v Kranji poginila dva konja, ki so ju opikale bčele; današnje „Novice“ povejo še žalostnejo prigodbo iz Ogerskega, da je neki fajmošter po bčelnem piku žalostno smert storil.

Treba se nam tedaj zdí, da povémo: kaj početi v taki zadevi, da se nesreča odverne.

Najhuje piči seršen, po tem ôsa in za to bčela. To je znano vsakmemu. Pa med zlo zdraženo živaljo in med navadnim pikom je velik razloček.

Za to pomaga večkrat, če se le žêlo vèn potegne, in na pičeno mesto vlažne perstí poklada; pèrst je skoraj povsod pri rokah, za to je ta pomoček tudi res dober.

Prav dobro je tudi olje: laško, lanéno ali ogerščino, da le žarkovo ni. Nekteri hvalijo olje tako, da pravijo, da ni boljega kakor je olje, ker hitro prežene bolečine in splahne oteklino. Pa olja ne smeš ribati v pičeno rano, ampak jo ž njim le rahlo mazati.

Nekteri hvalijo tudi z medom ali sterdjo oteklino mazati.

Še druga pomoč je arnikna tinktura; zato nekteri bčelarji nikoli niso brez te tinkture, ktera je res prav dobra v vseh novih ranah; al sama tinktura se ne smé rabiti, ker je prehuda; ampak najmanj s polovico hladne vode se mora vselej zmešati in s tako vodo potem rana izpirati ali pa ž njo namočene rute na njo pokladati.

Tudi sama merzla voda večkrat pomaga.

To so navadni pomočki, kadar ni nevarnost velika.

Kadar pa pičena rana zlo oteče in je mesto, kamor je človek ali živina pičena bila, zlo občutljivo, takrat je nevarnost zlo boleče otekline velika, in primerilo se je že večkrat, da so seršeni, ôse ali bčele pičnile do smerti.

Kaj je storiti v taki nesreči?

Pervo je, da se žêlo skerbno vèn potegne; potem naj se pičeni del zmiva s salmijakovcom (Salmiakgeist), po kterega naj se hitro v apoteko pošlje; ker pa je salmijakovec sam po sebi zlo hud in razjedljiv, se mora vselej z merzlo vodo zmešati in sicer v taki primeri, da na 2 lota vode se vzame 1 kvintelc salmijakovca. Salmijakovec je po najnovejših skušnjah poglavitno zdravilo za pokončanje hudega strupa. V hudi nevarnosti se pičenemu človeku ali živini tudi noter daje. Ker pa je takrat vselej treba zdravnika na pomoč poklicati, bo že on iz apoteke ga zapisal in sicer tako, da se na kakih 6 apotekarskih unč kuhane ajbševe vode vzeme pol kvintelca salmijakovca, pa pridene še 1 unča ajbševega ali kakega druzega sirupa, in vsako uro te zmesi polno žljico popiti dá.

Če ni zdravnika na pomoč, si morejo pametni ljudje tudi sami pomagati, da pošljejo po salmijakovca, kterega v ti primeri rabijo, da 1 kvintelc zmešajo z 2 lotoma vode in oteklino močijo ali s to vodo namočene rute na njo pokladajo.

Tudi navadno kuhinsko sol priporočajo nekteri zdravniki, in sicer tako, da veliko solí raztopijo v vodi, in s to vodo umivajo oteklino, pa je tudi vsako uro eno žljico popiti dajo, dokler nevarnost mine.

To so najbolj skušene zdravila v taki nevarnosti. Naj bojo pomoč v sili!

Natoroznanske rečí.

Pogled v človeški želodec.

Kaj — pogled v človeški želodec? Ali res? Res, res — pogled v želodec in še v želodec živega človeka. Poglejmo, kaj se v njem godí. Zlo hvaljeni časnik „Ausland“ nam pripoveduje, da v Novem Yorku v Ameriki živí mož, St. Martin po imenu, ki ima luknjo v trebuhu. Vstreljen je bil v trebuh, in po posebni sreči se mu je zacelila rana tako, da mu je le luknja v želodcu ostala.

Kaj takega se ne primeri vsaki dan. Ni tedaj čuda, da ga je berž množica zdravnikov obiskavala, ki je hotla viditi: kako želodec povžite jedí prekuhuje. Pervo je bilo, da so skozi luknjo vtaknili Romirjev gorkomér (termometer) v želodec, prepričati se: kolika toplota je v želodcu? Pokazal jim je 27 stopinj in pol gorkote.

Potem so dali možu razne jedí jesti in vidili so tole:

Korenje (mèrkvo) — piše dr. Bunting — je želodec povžil še le v 5 urah. Na pol pečeno goveje meso (Roast-Beef) je povžil v poldrugi uri. Stopljenega sirovega masla (stopljenega putra) ni nič prekuhal; neprebavljeno je plavalo po želodcu sèm ter tjè. Ribe je še dosti kmali prekuhal. Vzeli so nekoliko želodcevega soka iz njega in ga djali na rudeč papir, — berž mu je vzel rudečo barvo, da je bil papir bled. — Te skušnje niso dosti drugače od tistih, ki jih je pred 20 leti na znanje dal dr. Beaumont.

Dalje piše dr. Bunting, da je mož z odpertim želodcom zmiraj terdnega zdravja. Luknja ga ne nadležuje nikakor; mož dela po navadi. Če vodo pije ali kaj druzega požrè, in nima luknje s platnenim okladom zadelane, priteče vse, kar je povžil po luknji vèn. Skozi to luknjo pa se prikaže tudi večkrat nekoliko notranje (žlemnate) želodcove kože; debela, kakor da bi bila otekla, je takrat, kadar želodec povžite jedí prekuhuje, — tanka pa, kadar je želodec prazen.

Mož je 50 let star, suh sicer, pa terden.

Nekoliko kritike.

Gospod pisatelj „Nápak slovenskega pisanja“ si želí obilo kritike, ker upa, da tista bo sploh največ pomagala slovenskemu slovstvu. On ima svoje misli, drugi svoje.

V vse pisateljeve drobne razločbe in opazbe in tistih presodbo in pretres se siliti, naj bo drugim pušeno, kteri se več pečajo s slovničarsko učenostjo. Le toliko naj tukaj opomnim, da sploh vse ni prazno, kar se je pisatelj trudil po dolgem in širokem dokazati in razložiti. Sèm ter tjè bi njegove opombe utegnile sedanjim slovnicam v popravo ali

pomnožbo veljati; na pr. da pri sostavljanji besed se ne rabi vselej posebna veznica, temuč da se pervi del sostavljene besede dostikrat ohranjuje v tisti obliki, kakoršno ima beseda nesostavljena. Na primero pravimo: dveleten, ne dvoleten (kakor pravimo: dve leti); enako, menim, je tudi bolj po duhu slovenskega govora, reči: dvaforintnik ne dvoforintnik (kakor pravimo: dva forinta). Pa v take pretresovanja naj se raje drugi mešajo; jez jih nočem poskušati. Kar pa bi rad povedal, je to:

1. Gosp. pisatelj „Napak" tako govorí, kakor da bi doslej nobeden zmed slovenskih pisateljev ne bil razumel slovenskega duha, dokler mu po tistih „napakah" ni bila luč prižgana. Nekoliko, mislim, naj bi bil gosp. pisatelj „Napak" vender razločil med pisatelji in pisatelji; zlasti kar se tiče tistih, ki dobijo kak nemšk „Gebetbuch" ali nemško „Geschichto" v roke, in ko so se celó malo bili poskusili v slovenščini, precej hočejo slovensko slovstvo obogatiti „mit einem Produkt ihres schriftstellerischen Genies." Sicer se tudi skušen slovensk pisatelj ne bo kmalo prederzoval, da bi se štel za „infallibel"; pa gosp. pisatelj „Napak" naj pomni: le „qui bene distinguit, bene docet."

2. Gospod pisatelj „Napak" tako stavi svoje slovniške vodila, in tako razklada svoje slovniško bogastvo, kakor da bi nikjer drugod nič ne znali slovenščine razun v Lašč.. (Razumni Laščani mi ne bodo v zlo šteli te besede). Pisatelj, ki hoče biti učitelj vsem Slovencom, bi mogel vendar nekoliko več poznati razne slovenske strani in njihovo govorjenje. Pri mnozih besedah, kjer pisatelj ni vedil druzega pristaviti, razun: (Lašč.), sem se vedil spomniti, da sem jih deloma slišal že v svoji domovini, v Teržiču, v koncu gorenske meje proti Korotanu, deloma v Mokronogu, blizo dolenske meje proti Štajerju, deloma Podlipo, pod bregovi notranjskih Rovt. Jez menim, da, če Slovenci hočemo po bratovsko ravnati, moramo vediti povsod čislati, kar je za slovenščino dobrega; kjer pa se ne nahaja toliko dobrega, tega nikar nezmerno ne grajajmo. Sej je le še čudo, da se je pri malem številu Slovencov, in pri mnogem vrivanji ptujcov, vendar še toliko slovenščine ohranilo. Vsaka slovenska stran pa ima še zdaj svoj del, kar se tiče bogastva slovenskih besed, in kar se tiče rabe boljših ali čistejših oblik. Za slovnik, ki ga je bil Vodnik počel, se je perva zaloga dobila iz gorenskih zakladov; pridajali so že takrat, in še več pozneje, svoje tudi Dolenci in Notranjci; pri sedanjem izverševanji slovenskega slovnika, so se primaknili Štajerci, Korošci in Primorci s svojim delom. Kar se tiče slovnice, je svoje dala gorenska stran, na pr. končni *o* v srednjem spolu, razloček med neodločnim in namenivnim načinom; drugo je dala dolenska in notranjska, na pr. spremembo glasnice za omehčanimi tihnicami, končnico *l* v glagolskem priložaji; iz štajerske in primorske straní, deloma od horvaške meje, nam ste došle obliki ega in om; večidel slovniških oblik je vendar lastina vseh Slovencov. Kdor pa še hoče eno slovensko stran zaničevati memo druge, naj pomni, kar sedanji preiskavci slovenskih starín, posebno gospod Terstenjak in tudi gosp. Ravnikar, dokazujejo, da Slovenci niso vsi nasledniki enega rodú, ne tudi prišlici enega časa; po tem bo omolknil, ker bo zvedil, od kod da izhajajo večji razločki v govorjenji. Le „qui bene distinguit, bene docet."

3. Gospod pisatelj „Napak" hoče, da pri spisovanji slovenskega slovnika se nič ne smé ozirati na druge slovanske narečja. Kako pa, da sam večdél navoduje serbske besede? V eni reči se mu pa mora prav dajati, kar se namreč tiče nepotrebne in presiljene rabe ilirskih besed pri mnogih slovenskih pisateljih, ki so bolj soznanjeni z ilirščino. Od tod je pogosta pritožba naših neučenih bravcov deloma pravična, ko pravijo: „to je preveč horvaško." Previdna raba druzih slovenskih narečij, menim, pa se nikakor ne smé odsvetovati; sam po svoji skušnji vem, da mi je pri pisanji mnogokrat toliko pomagal Jordanov český slovnik kakor Janežičev slovenski. Le „qui bene distinguit bene docet."

4. Gosp. pisatelj „Napak" veluje pisateljem slovenskega slovnika, naj le besede iz ljudstva se jemljejo v slovnik. Šembrano droben bo slovnik za vsako znanstveno terminologijo, ako bo stalo v njem le, kar je ljudstvu znanega! Le „qui bene distinguit bene docet."

5. Gosp. pisatelj „Napak" hoče, naj se le obilno glasí in rabi kritika; le kritika, le kritika! *) Prav, pa vsaka reč ima svojo mero; če bomo samo kritizirali in pretresovali, kdaj bomo mogli kaj potrebnega spisati? Sam vem, koliko mi je pomagalo za boljše pisanje, da so mi slovničarji enkrat neki spis prav na tanko pretresli; tanko pretresovanje je pa vendar toliko storilo, da je bil vès tisti spis — v nič prišel. Slovnice se prav učiti, slovnice, in sicer tudi z ozirom na druge indoevropejske jezike, ne samo na nemškega, tudi na latinskega, greškega! Meni, se mi zdi, je toliko, kot vsi pretresi, pomagal pregled dr. Rappove: „Vergleichende Grammatik der indo-europäischen Sprachen." Pa tudi ta moja beseda naj se jemlje po pravih razločkih. Saj le „qui bene distinguit, bene docet." Brez zamere! Hicinger.

Nove bukvice.

Hitri računar (rajtovec) z ozirom na novi dnar.

Zložil G. Dzimski.

„Oglasnik" je že oznanil, da se v bukvarnici gospod J. Giontinitovi v Ljubljani dobivajo gori imenovane v slovenskem in nemškem jeziku natisnjene bukvice po 24 kr. in ker so res dobre, jih moremo z dobro vestjo tudi mi priporočiti vsakemu, ki ima kaj kupovati ali kaj plačevati. Namesto da bi si glavo ubijal s prerajtovanjem, le male bukvice, ki jih moški in ženska lahko v opravilih pri sebi

---

*) Poslednji čas se je veliko kramljalo o potrebi kritike za nas Slovence. Ker brez kritike sicer nikoli nismo bili, pa je kritika naša dosihmal le bolj ljubeznjiva mati bila mali pešici slovenskih pisateljev, ne moremo onega hrepenjenja po kritiki drugače razumeti, kakor da hočejo nekteri ostro, zanikavno kritiko. Taka kritika sedaj že bi bila pa pri nas „filius ante patrem." Kritika tiste baže mora le tadaj biti, kadar je že dosti gradiva za njo, ali kadar slovstvo uhaja na napačno pot. Lessing, pervi kritikar nemškega slovstva, nam je pokazal, kadaj ima kritični meč pravico. Kaj bomo mi pri našem sicer lepo cvetečem pa vendar še pohlevnem slovstvu s tako „mogočno" kritiko počeli? ali prav za prav, koliko posla bo ona pri nas našla? — kmali bo z vsem pri kraji. Ne! da bi branili komú, kritikar biti „ex professione", ne, da bi branili s kritičnim mečem vsekati, kadar je treba, po takem delu, ki nam je v sramoto, — al reči moramo, da tisti, ki brez posebne potrebe tako željno hrepené po kritiki, bi domovini naši gotovo veliko več dobrega skazali, ako bi se vsedli in delo za delom na svetlo dajali in tako bogatili slovstvo naše, da bi v vseh vedah imeli bukev na kupe in bi potem v nepredolgem času tudi nam nastopila dôba ostre kritike. Dokler pa bomo pisatelje naše in bukve naše lahko na perste šteli, ni še čas za tisto kritiko, ki bolj sovraži kakor ljubi, ki bolj odganja kakor vabi. Poslednjič pa še eno. Dokler kritikarji naši ne bojo nič druzega vedili kakor le „gramatiko" gósti in pa „germanizme" grajati, ali k večjem le „per Bausch und Bogen" kaj psovati, kar ni ravno po njih godu, bojo malo bravcov imeli in vès njih trud bo, gledé na slovstveni blagor, le malo teka imel. Abcednih vojsk in pa gramatičnega kavsanja smo že toliko toliko imeli, da se nam naši bratje Slovani res smejati morejo. Če beremo druge časnike slovanske (in časniki veljajo za navadno merílo stopnje, na kteri se znajde jezik kakega naroda) in jih primerjamo z našimi slovenskimi, smémo ponosni reči, da nismo zaostali za brati našimi. Čemu tedaj v eno mer le abcedo gosti in gramatiko! „Pojte rakom žvižgat — —!" bi nam rekel Prešerin, ako bi še živel. Vred.

*

nosi, vzame iz žepa in pogleda va-nje — pa ima zrajtano, česar želí in sicer v novem dnarji. To najde na 237 tablicah, ktere delajo 1. del teh bukvic. Po tem sledí na 10 tablicah stari dnar prerajtan v novega. Po tem je spet 10 tablic, na kterih je novi dnar prerajtan v starega. Dodana je še tablica za prerajtbo činžev (obresti) od 1 do 10,000 gold. za leto, pol leta in za mesec. Štempelska tabela sklepa bukvice, ki so res za vsakdanje potrebe. Gospod G. Dzimski-ga hvalimo, da jih je dobro osnoval, gosp. J. Blasnik-a, da jih je prav praktično natisnil; gosp. Giontini-tu pa, ki jih je založil, želimo, da bi jih obilo poprodal: tako bojo kupci zadovoljni, pa tudi on. Kdor bo imel novo „véliko pratiko“, ktera daje vsakému ključ v roke: kako se stari dnar iz pameti (glave) prerajtuje v novega, novi pa v starega, in kdor bo imel zraven „pratike“ še „hitrega računarja“ v žepu in si bo še omislil male bukvice, ki bojo pod naslovom „Stari in novi dnarji“ v Blaznikovi tiskarnici kmali prišle na svetlo, je preskerbljen za čas novega dnarja, in ni mu treba potem nič druzega kakor le polno mošnjo, naj že je starega ali novega dnarja; — z rajtengo ne bo imel potem nobene težave več.

Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

LI.

Na treh straneh sem bil že jeruzalemsko okolico natanko ogledal, in le še četerto severno stran sem imel ogledati. Zato grém 20. dan aprila skozi damaške vrata spet iz mesta. Vrata te so bile nekdaj najterdnejše in skerbno zavarovane, ker je severna stran mesta za sovražne napade najpripravniša. Nebukadnecar, Tit, Bogomir Bouillon, Saladin in vsi, ki so kedaj Jeruzalem s svojimi vojskami napadali, so ga le napadali od te straní; zakaj tù ni ne dolin, ne globokih grap, ne stermih bregov do mestnega ozidja, ampak tla so skorej ravne in se vzdigujejo le malo po malem od juga proti severju in zahodu. — O kolikokrat so stale tod strašne vojske z grozovitimi vojnimi mašinami! Kolikokrat je trepetalo terdovratno mesto in se treslo v svojem ozidji pred serditimi ptujci, ki so ga tolikokrat razdjali! Pa osoda mest in narodov je v Božjih rokah, in čudne nerazumljive so poti Gospodove. Kaldejcov, Egipčanov in Perzijanov ni več; celó mogočni Rimljani so zginili in konec vzeli; tudi hrabrih križancov ni več, — Jeruzalem pa še stojí; čeravno ponižan in v prah potlačen ni ne več senca nekdanje krasnosti — vendar še stojí!

Vsa ta severna stran, ki je dandanašnji le gol kras, na kterem le še nekoliko oljk in sèm ter tjè tudi nekoliko ječmena za konje raste, je bila o Kristusovih časih še lepo plodno polje, polno krasnih vertov in prijetnih gajev. Titova strašna vojska pa je vse razdjala in se do tod razprosterla. Bilo mi je, kakor da bi bil vsred šotorov pete, dvanajste in petnajste čete, ki so nekdaj tod stale! Deseta četa (legio) pa je stala na oljski gori. Pa vse te čete junaških Rimljanov so se mogle veliko truditi, prej ko so bogomorivno mesto vzele in razdjale, zakaj severno ozidje mesta ima kaj terdno podlago, ker je utemeljeno na živo skalovje, ki nekoliko čevljev iz zemlje sterlí, in se ne dá lahko spodkopati. To skalovje je pa tudi najboljša sprićba, da na ti strani ni mesto nikdar dalje segalo, ko dan današnji, drugač bi ne bili tolike verste skalovja v mestu terpeli.

1128 let po Titu je stala tù druga strašna vojska, namreč vojska hrabrih križancov, ki so bili vsi nadušeni iz Evrope priderli, da bi grob Gospodov in ostale svete kraje nevernim iz rok stergali. Tankred, vojvoda normandijski, in grof flandriski sta se sprostirala s svojimi Normanci, Flandričani in Lahi proti jutru blizo do vrat sv. Štefana; pred damaškimi vratmi so stali Angleži in Bretanjčani, in dalje proti zahodu do jafiških vrat je stal načelnik cele vojske, Bogomir Bouillon, s Francozi in Nemci.

Taki zgodovinski spomini so za me jako mikavni, vendar pa ne morem raznih bojev in napadov mesta tù dalje v misel jemati, ker se bojim brez potrebe in brez vse koristi predolg biti.

Zato grém raji precej v Jeremijevo jamo. Pred damaškimi vratmi je namreč blizo mestnega ozidja pod sila veliko skalo belega apnénika prostorna votlina, ki ji „Jeremijeva jama“ pravijo, ker je nek bogoljuben prerok pogostoma va-njo zahajal — objokovat žalostno osodo jeruzalemskega mesta, ki ga je bil Nebukadnecar s tempeljnom vred oropal in razdjal. Tù je nek vbiral in zlagal mož Božji svoje mile ganljive pesmi, ki jih še vedno vsak véliki teden pojemo. — Votlina meri na okrog kakih 150 korakov in uhod va-njo je širok kolikor vsa jama, pa je s precej visokim zidom zavarovan. Za zidom pred jamo je grob nekega turškega santona, in poleg groba ima nek turk, od kterega pa ne vém, ali je posestnik ali le varh jame, svoje revno pohištvo, in odpira za majhen bakšiš ali dar romarjem in popotnikom, ki zanimivo jamo radi obiskujejo.

Iz omenjene prerokove jame sem šel dalje „kraljeve grobe“ ogledat. Grobi ti, najkrasniši spominki starodavnih časov v celi kanaanski deželi, so malo več ko četert ure ali eno laško miljo od severnega mestnega ozidja na desni strani blizo poti, ki iz Jeruzalema čez Samarijo in Galilejo v Damask pelje. Pred grobi je velik čveterovoglat prostor kakor dvorišče pred kakem velikim poslopjem. Prostor ta je izsekan večidel iz žive skale verh nekega griča nekoliko sežnjev globoko. Sčasoma pa se je nabralo na dnu in na vseh štirih straneh veliko zemlje, in dan današnji je obraščen vès ta prostor z mnogoverstnim plevelom in nekakim ternastim germovjem.

Iz tega dvorišča se gré skozi lep, s krasnim kipom okinčan predor ali uhod po nekem v skalo usekanem, poldrugi seženj dolgem mostovžu v grobe, ki jim „kraljevi grobi“ pravijo, pa ne vem zakaj, ker ni bil najberže nikdar noben kralj tù pokopan.

Iz mostovža, ki je pa že napol zasut, in po kterem se človek le težko splazi, se pride v precej veliko, čveterovoglato, v živo skalo usekano izbo, v kteri je vse — tla, stene in nastropje — živa skala. — Za to pervo izbo, ki se smé veža ali pridvor grobov imenovati, je še šest ali sedem enako napravljenih, iz žive skale izsekanih, pa nekoliko manjših izb. V vseh teh podzemeljskih izbah razun perve, so usekani grobi v stene, ali pri stenah v tla, in vsak grob je imel nekdaj krasen z raznimi kipi okinčan pokrov. Krasne pokrove pa so nevedni in hudobni ljudje že davno razbili in raznesli. — Tudi vrata iz izbe v izbo so bile iz skale iztesane in z lepimi kinči okinčane; pa sedaj so vse poderte in večidel razbite. Koliko stroškov in koliko dela je bilo treba, prej ko se je v živi skali toliko in tako krasno poslopje napravilo? — Pač škoda, da so ga dolge stoletja in nespametni ljudje že zlo poškodovali, in da so vse te mertvaške izbe premokrotne! Mokrotne pa so menda le zato, ker se iz omenjenega dvorišča, kterega tla so se v toliko stoletjih mnogo povzdignile, ob zimskem času deževnica va-nje steka.

Dalje proti severo-izhodu, dobre pol ure od mesta, so na bregu zlo kamnitnega hriba še drugi zanimivi krasni grobi, ki jim „grobi sodnikov“ pravijo, pa jih nisem mogel ogledati. Res, da sem šel z mladim Madžarom, ki se Hatala piše, tudi na ti strani saj poldrugo uro deleč od mesta memo teh grobov; ogledati pa jih nisva mogla, ker nisva luči seboj imela. Tudi bi ne bila vseh našla, ker niso vsi skup kakor kraljevi grobi, ampak med skalovjem raztrošeni. Vseh vkup utegne osem do devet biti, toda nekteri so

precej veliki in za več merličev napravljeni in iz živih skal umetno izsekani. „Grobi sodnikov“ so za „kraljevimi“ najkrasniši in najzanimiviši spominek starodavnih časov v obljubljeni deželi.

Na levi pa sva vidila delavce, ki o podnožji nekega skalovitega hriba kamenje kopljejo in lomijo za lepo terdno poslopje, ki ga zida dunajski nadškof, kardinal Rauscher, za avstrijanske romarje v podnožji hriba „Akra“ blizo nekdanjega Pilatovega sodnišča. Poslopje to, ki bi utegnilo v kratkem dodelano biti, bo eno najlepših v Jeruzalemu. Avstrijanski stavbar, gospod Endlicher, mlad in priljuden mož, je dal tudi od kamnoloma v mesto vozno pot in nekak voz na dveh kolesih napraviti, da se kamnje za omenjeno poslopje z manjšimi stroški v mesto vozi, kakor bi se na velbljudih nosilo — in to je edina, čeravno slaba vozna pot in edini voz v celi deželi.

Ko pri dolgem sprehodu vidiva, da je jeruzalemska okolica tudi na ti strani saj do Bira vsa gričasta, kamnitna in gola kakor na ostalih straněh, se verneva, toda deleč okrog čez oljsko goro, spet v mesto.

Poslednjič sem šel še podzemeljski Jeruzalem ogledat. Pod mestom je namreč velika, jako široka in dolga jama. Nekteri terdijo, da derží do nekdanjega tempeljna na gori „Moria“; gospod Endlicher pa mi je pravil, da ni tolika, ampak da sega le do sedanje avstrijanske stavbe. — Jama ta pa je delo človeških rok. Najberže so lomili in rezali tù iz žive skale že pod Salomonom kamnje za tempelj in tempeljnovo — ali znabiti tudi za mestno ozidje, namreč tisto po dva sežnja in še čez dolgo, in po štiri do pet čevljev debelo kamnje, kakoršnega je v Jeruzalemu še nekoliko viditi. Uhod v jamo pa je težaven. Poleg damaških vrat je namreč pri tléh skozi mestno ozidje ozek predor, skozi kterega se more človek po vseh štirih splaziti. Nekoliko korakov za predorom pa je jama že tako prostorna, da človek lahko pokonci ustane in z lučjo v rokah večidel nazdol po čudoviti votlini hodi. — Da so pa tù nekdaj res kamnje lomili in obrezovali, se vidi na pervi pogled, ker je v jami še nekoliko takih obrezanih kamnov, ki se žive stene le še malo deržé. — V tem podzemeljskem Jeruzalemu se je bilo, ko so Rimljani pod Titom mesto vzeli, veliko Judov poskrilo; pa to jim ni nič pomagalo, ker so jih Rimljani tudi tù kmali zasledili.

Tako sem se bil malo po malem z jeruzelemskim mestom že popolnoma soznanil. Pa človek je pač čudna stvar in v resnici le žival navade! Zakaj ko sem poslednji čas po mestu hodil, nisem imel več le verskih skrivnost in Gospodovih čudežev v mislih, ampak razne misli so začenjale že mi po glavi rojiti. Celó deseti brat, nesrečni terdi čevljar, ki ga je Sue v svoj roman „Le juif errant“ tako umetno upletel, mi je poslednjič na misel prišel.

(Dalje sledí.)

Cena pesem národnih.

Če že číslamo pevce, ki vedó združiti z umetnostjo pesemsko še pravi národni duh, so tem več izdelki več stoletij, ki so deloma že zapisani in tako pozabljivosti oteti, deloma še med prostim ljudstvom se nahajajo, občudovanja in číslanja vredni.

Že od nekdaj je bilo petje sosebna lastnost Slovanov; razne čutila svojega serca vedili so preobraziti v pesniško lepoto, ktera prispela je na tako stopnjo doveršivnosti, da jo do sadaj še noben národ ni popolnoma dosegel. Kdo še ni čul o „dumah“ *) kozaških, kterih pesniška cena prekosí še celó nemško „Nibelungo“; ali kteremu izobraženemu Slovencu so neznane prekrasne serbske junaške, med kterimi se nektere merijo z gerško „Iliado“, kteri daje vès omikan svet pervo stopnjo med pesniškimi plodi vseh časov.

Prebiraje jih, vidimo v mislih pred mestnimi vrati poštovanega starca, ki z glasovi svojih bornih gosel združuje pesmi, ktere je ali sam zložil po nagibu svojega serca, ali jih podedoval po kakem drugem slepcu.

Da nisem hvalil prenapeto in da terdenje ni prazna sanjarija, so mi porok občeslavni možje, ki so vedili ceniti národske stvarí, med drugimi slaviti nemški pesnik Göthe. Njemu se je bila zraven drugih serbskih, zlasti neka erotična národna tako prikupila, da jo je mnogokrat prebiral in jo brez ovinka primeril z „visoko pesmijo“ Salomonovo. Tako je sodil Nemec.

Če res veljá, kar sem že dostikrat čul, da pesem razumeti je dosti jezikoslovna vednost, čutiti pa, kar je v nji rečenega, da zna le pesnik, — smem brez vse dvombe to tudi tù poterditi.

Da pa moramo prebirati pesmi v izvirnem jeziku, mi ni skorej treba opomniti, ker vsak vé, da nobena prestava, še od tako slavne roke, do zdaj ni izviru zadostila.

Ker ravno o ceni národnih pesem govorimo, bodo gotovo na mestu besede slavnega moža, ki je bil Slovan z dušo in telesom, ter je poznal vès slovanski rod v dušnem obziru tako, kot svoje rodne tatranske brate. Med drugim on piše: „Nahajajo se tudi drugod pesmi; slišijo se tudi ondi spevi; al ni jih nikjer toliko in niso s tako lepoto prešinjene kot naše slovanske. Karkoli se povzdigne nad vsakdanje človeško življenje, se vse spremení v pesem, ter se oglaša v spevu tem mičniše ter prijazniše, čem nenavadniše so čutja, ki se dotikajo duše in naredijo pesem. V pesmi govorí Slovan k svetu od roda do roda; v nji zložene so njegove najiskreniše čutila, najmileji izrazi domišljije in vsa misel njegova. Narodi indo-evropejski, kterih je Slovan najmlajši brat, pokazujejo vsak po svojem to, kar skrivajo v sebi, in po čem je zagorela njih duša. Ind se skazuje z zidanjem hramov ogromnih, Peržan s knjigami svetimi, Egipčan s piramidami, obiliski in ogromnimi, tajnimi labirinti, Grek s prekrasnimi kipi, Roman s čarobno malarijo, German z vabljivo godbo; Slovan pa izlil je svojo dušo in misli v pesmi in povesti. Vse, kar je živelo pri imenovanih národih v njih delih, to še dan danes sloví pri Slovanih v pesmih.“ *)

Naj se tedaj drugi národi dičijo s ponosnimi izdelki, ki jih je storila njih umetna roka, predede naše vendar bodo veliko slavniši spominki slavili, ki so jih zapustili v pesmih, v kterih veje živi dokaz njihovega blagega serca in bistrega uma.

Pri vseh drugih evropejskih národih pa národno pesništvo tudi že umira, le pri nas Slovanih še vedno lepo cvetè. Da sta pa Slovenec in Poljak ga med vsemi drugimi sorodnimi brati najbolj zanemarila, mi gotovo noben ne bo overgel. Kaj je bil vzrok tega zanemarjenja pri Poljacih, nam ne gré govoriti, — kaj pa je pri nas Slovencih lahko vsak brez posebne bistroumnosti ugane. Imamo sicer Koritkovo „zbirko“, ali koliko je preganjani Poljak z vso svojo posnemanja vredno marljivostjo zadostil, je vsem dobro znano. Največja zasluga o tej reči gré zopet našim za napredek vseh domačih rečí jako zasluženim „Novicam“, ki so nam donesle že toliko in nam še vedno donašajo prelepih národnih od raznih slovenskih za dom in národ unetih pisateljev. Dosti jih je še med ljudstvom, česar sem se sam prepričal, ker dano mi je bilo zapisati jih nekoliko še nikjer tiskanih, ktere bom kmalo priobčil.

Menim, da jih ne bo mogel nobeden „spodtikljive berklarije“ imenovati, ker ta čast gré z nekterimi drugimi večidel le onim čveteroverstnim, zarobljenim poskočnicam,

*) V českem in ruskem narečji pomeni beseda „duma“ to, kar v našem „misel, domišljija“, potem pa vzlasti vsako zgodovinsko žalostinko (elegijo). Pis.

*) „O národních písních a pověstech plemen slovanských“, od Ludvita Štúra; str. 1. Pis.

ktere sem že izuzel in jih vnovič izjemljem iz pravih národnih, da se mi, če se vprihodnje še kaj o tem predmetu oglasim, te spačenosti vprek ne stavijo.

Toliko naj bo rečeno za zdaj o ceni biserov domačih, nad kterimi lepoto bi — kakor slavnoznani jezikoslovec J. Grimm pravi — ostermela vsa Evropa, ako bi jih le poznala! Gr. Krek.

Národne pripovedke.

Še ena pravljica o Rojenicah.

Imela je mati sina. Ponoči, ko je bilo dete rojeno, je slišala babica zvunaj pod oknom pogovor tréh belih žensk, kaj bo dete. Ena je rekla: „Mašnik bo.“ Druga: „Ubil ga bo sovražnik v vojski“ in tretja je rekla najglasneje: „Ubila ga bo strelja, ko bo osemnajsto leto spolnil.“

Ko so prinesli dete od svetega kersta, so bili pri botrinji vsi veseli, samo babica, sicer silno zgovorna, je bila zoper navado klaverna in govorila je le, kar je mógla. „Kaj Vam je, Maruša — praša oče boter babico — da se deržite, kakor da bi vam bil volk mlade pojedel?“ — E, kaj bi ne bila žalostna — odgovorí natihoma, da ni otročnica slišala — „Dete, ktero so danes kerstili, bo strelja ubila, ko bo 18. leto spolnilo. Tako sem slišala nocojšno noč se pogovarjati Rojenice pod oknom.“

Ostermeli so vsi nad to novico in žalostno so se razšli. Detetov oče je kmalo potem hudo zbolel. Ko čuti, da mu bolezen gré na smert, razodene svoji ženi, kar mu je babica pri botrinji povedala. Umerl je in žena si je to dobro v glavo vtisnila. Lepo je redila in učila edino dete, ktero je rastlo, da so bili vsi veseli.

Rajni je zapustil vdovi veliko premoženje. Ko je bil sin sedemnajst let star in berhek mladeneč, je dala mati velik hram zidati. Globoko in globoko so kopali delavci v zemljo in ko so temelj (grunt) vložili, so začeli zidati obok nad obokom, tako, da so naredili devet obokov.

Ko je vidil sin tako silno zidovje, praša mater: „Čemu zidate toliko terden in globok hram?“ Mati se ni mogla premagati in s težkim sercom pové svojemu sinu, da zida to njemu. Sin je bil pobožen. Delal in pomagal je svoji materi, kolikor je mogel, pa tudi molil je rad. Ne deleč od hiše je dala mati znamenje zidati v spomin svojemu rajnemu možu. K temu znamenju je hodil sin vsak večer in molil je za svojega očeta in za svojo ljubo mater.

Bolj ko se je bližal osemnajstemu letu svoje starosti, tem bolj je njegova mati žalostna prihajala. Spolnil je osemnajsto leto. Zidarji so dodelali hram s deveterimi oboki. Reče tedaj mati sinu: „Preljubi sin! težko, težko, silno težko me stane, te živega v ječo zapreti; saj si mi moje edino veselje, moje edino upanje, — saj si mi moje vse! Pa kar so Rojenice prerokovale, se ima zdaj zgoditi, ko si osemnajsto leto spolnil. Pojdiva še k znamenju Bogu se priporočit, potem pa pojdi v hram, kjer sem ti vsega pripravila, česar ti bo treba.“

„Le pojdiva, mati, k znamenju molit, pa rêči vam moram, da imam preživo vero v Boga, kakor da bi misliti mogel, da mu morem uiti. Le pojdiva. Silno soparno je in — zgôdi se Božja volja!“

Gresta k znamenju, mati s težkim, sin pa z mirnim in veselim sercom in z živo vero v Boga. Ne molita še dolgo, kar potamné černi oblaki obnébje, hud vihár pribučí, — zabliska se in v tem hipu tudi zagromí, da se zemlja zmaja in — oj čudo! v hram z deveterimi oboki je trešilo in ga razdjalo, da ni bilo druzega ko sip in razvaline!

„O mati! Božja mogočost je neizmerna“, — reče sin materi, — „v mojo smert bi mi bili zidali hram; strelja ga je raznesla. Bodi Bogu čast in hvala! njegove dela so velike!“

Zahvalila sta se še goreče modremu Stvarniku in mnogo let sta še živela srečna v pobožnosti in živi veri v Boga! Zapisal Fr. Malavašič.

O Torki ali Torklji kaj.

Ker ste drage „Novice“ nam že marsiktero pripovest o Torki ali Torklji povedale, mislim, da ne bo od več, če še jaz eno povém, iz ktere lahko spoznate, da Torkljina pridnost ne sluje samo po kmetih, ampak da se tudi sèm in tjè po mestu kak biserček od njene pridnosti sliši. Sledečo sem slišala pred kakima dvema letoma.

Kakor se sploh mladi ljudje radi dobrim naukom in svetom posmehujejo in nalaš nasproti ravnajo, ste tudi dve hčeri bogaboječe matere, ktera jih je večkrat opominjala, naj, kadar nehate delati, križ čez delo naredite, zlasti pa še, če dolgo v noč delate, rekoč: „Bog in sveti Božji križ.“ Tako bo nju delo večji tek imelo in še Torka jima bo pomagat prišla. In res! nekega kvaternega tedna se zvečer sestri prav pridno v delu skušate in do pozne noči nogovice pletete. Ker pa niste bile ena drugi kos, ju nazadnje zaspanec prisili, da se k počitku podate. Povedale ste, da ste precej dolgo terdno spale, kar se hipoma obé naenkrat prebudite in slišite, kako ročno da nekdo plete. Poslušale ste en čas, kar jim je jélo vroče prihajati, ker spomnile ste se maternega svarjenja. Nobena se ne upa ganiti, še manj pa spregovoriti. Pustile ste Torko naprej delati, in tako ste v tem strahu zaspale. Zjutraj, ko vstanete, greste koj vsaka svoje delo ogledat; al bilo je ravno vse tako, kakor ste na večer pustile. In od tistega časa niste opustile nikoli več, križa čez delo storiti. Frančiška P.....

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Marburga 1. sept. * Z letošnjo letino smo dosti zadovoljni; terta je sila polna, le vreme ji ni kaj ugodno, da bi grojzdje môglo dobro zoréti. V naši vinoprodajavnici pod umnim in krepkim vodstvom gosp. ključarja Kocha iz Rajna gré vinska kupčija kaj dobro. Komaj je vnovič napolnjena s 5000 štertini, kmalo je spet prazna, ker podružnice v Gradcu, Celovcu, Ljubljani in Terstu ga hočejo toliko, da jim komaj zadostuje. Pikrarja iz hrama gosp. nadvojvoda Joana je šlo poslednji čas veliko steklenic celó v Bolonjo itd. Očitno se vidi tù, kaj združena moč premore in kako taki veliki hrami pod vodstvom umnega mojstra pomagajo domačemu, nepoblojenemu vinu na noge!

Iz Siska. Še zmiraj ni nič kupčije in poslednjih osem dní se ni prav nič spečalo. Ker je cena tudi na Dunaji zopet za 6 kr. odjenjala, se tudi prihodnje ni bolje kupčije nadjati, temveč ker tudi pisma iz unanjih dežel malo malo upanja dajajo. Ker ni nobene kupčije, tudi ni mogoče tako ceno povedati, po kteri bi se bilo ravnati. Vode so dobre, vreme je lepo. Turšica obeta pridelka, kakor že mnogo let ne.

Iz tominskih gorá 2. sept. — Te dní so gospod tehant s ces. kantonskim uradnikom ogledovali šolo v naših gorah. Lepa priložnost je bila tù se prepričati, kako so naši duhovni gospodje vneti za šolo, med kterimi pa še posebno pohvalo zasluži častiti gospod Juh, kurat v Ponikvi. Iz lastne dobre volje je zraven obilih opravil, ki mu jih prizadeva obširna kuracija, vzel na svoje rame tudi šolo. Preskušnja šolske mladine je bila lepa spričba nevtrudljivosti omenjenega gospoda. V mali sobici, ki je bila za silo v šolo predelana, (brez navadnih klopí; pri mizi so se pisati učili) učil je 59 fantov in deklič, kteri so v branji, rajtanji in pisanji se večidel tako dobro skazali, da jih smém očitno pohvaliti. Poslednjič so zapeli tri slovenske pesmice: „Misionsko“, „Tičico“ in „Zakaj bi fantič vesel ne bil“, tudi prav lepo. Po pre-

skušnji so najpridniši dobili bukvic in podobic v darilo; štirim revnim pa pridnim otrokom pa sta dva pričujoča gospoda podelila darilce v dnarjih. Naj mili Bog blagoslovi prizadevanje marljivega gospoda Juha, in naj bi bilo povsod takih duhovnikov obilo bilo!

Fr. S. M. Verhovski.

Iz Ljubnega. †) Zadnji dan avgusta smo dokončali šolsko leto. Zbrali so se šolarji po sv. maši praznično oblečeni v šoli, pričakovaje šolskega ogledovavca prečastitega dehanta radoljškega. Ko je odbila osem, so stopili prečastiti gospod v šolo, ž njimi gospod fajmošter in še nekaj bolj zgodnjih poslušavcov. Nekoliko pozneje so tudi visokočastiti gospod radoljški predstojnik, Janez Košir, počastili Ljubenčane v družbi svoje ljubeznjive gospé in še dveh druzih gospodičin, ktere je med tem, ko so visokočastiti gospod Košir pri izpraševanji sedeli, gospod inženir Sovan zabavljal, ter jim cerkev in nov zvonik razkazoval. Po kratki molitvici so začeli gosp. fajmošter, Matija Brolih, s kerščanskim naukom. Odgovarjali so otroci obojega spola tako, da se je moglo vsacemu nazočemu serce smejati. Ne le nekteri, odgovarjali so od kraja do konca vsi ko da bi rezal. Obnašali so se v druzih vedah ravno tako izverstno. Posebno pa zaslužijo gosp. fajmošter in ž njimi učnik posebno hvalo, da ni bila zraven mnogo druzih reči sadjoreja zanemarjena. Ne porečem preveč, ako terdim, da so otroci več vedili, ko marsikter star kmet, ki še vedno misli, da se gospodom po mestih, ako govoré o kmetijstvu in svetujejo to in uno, le sanja. Da pa niso bili šolarji mehanično izeksercirani, je samo to dosti opomniti, da so večidel gospod dehant izpraševali, gotovo zato, da so se prepričali: ali otroci tudi razumejo kar govoré, in res, z vsemi so bili kaj zadovoljni. Brez greha bi smeli vsi sosedje Ljubenčanom nevošljivi biti zavolj šole, pa tudi skerbeti, da se tù in tam ustanovi šola ali pa poboljša. O poldne smo doveršili izpraševanje. Da tudi tukaj niso brez daril in zlatih bukev, se vé. Po izpraševanju so nas gosp. fajmošter kaj gosposko pogostili. Ker sem že prej opomnil gosp. inženirja Sovan-a, si je gotovo vsak mislil, da je imenovani gospod naredil osnovo za turn, in res je to, pa tudi tako ukusno in izverstno, da vsacemu dopada. Največja čast in slava pa se spodobi gospod fajmoštru Matiju Brolih-u, ki so razun mnogo druzih opravil in poprav to veliko delo v tako kratkem času dognali — saj Ljubenčanje ne vživajo delj ko dobre štiri leta te sreče, da so dobili za Božjo čast tako unetega pastirja pa tudi, kar cerkveno ekonomijo zadeva, tako razumnega gospodarja. Kril je zvonik ljubljanski mojster gospod Freiberger. Večidel je kril mojstrov sin po imenu Ludvik. Delo mojstra hvali, pa tudi pošteno obnašanje skoz in skoz priporočuje imenovanega mladenča, ker dobi se še kak dober delavec, pa je že ta ali una reč nad njim. Gospod mojster Freiberger in njegov sin pa nista le umna, izurjena rokodelca, tudi sta, kakor pravite Ljubljančani, honet!

Iz Ljubljane. Sveti oče papež so vsled konkordatne oblasti po členu XXII prečastitega gosp. Antona Kos-a, krajnskega tehanta in častnega korarja, za stolnega prošta v Ljubljani izvolili. — Pretekli četertek predpoldné so z veliko cerkveno slovesnostjo, ktero so opravljali preč. korar in mestni dekan gosp. J. Zupan, postavili na frančiškansko cerkev podobo sv. Matere Božje, o kteri so unidan „Novice“ že govorile; — bilo je pred mostom in povsod okoli toliko ljudí, da se je vse terlo; brez najmanjega spodtikljeja je bila v malo minutah veličanska podoba na svojem mestu. Sedaj malajo sprednje lice cerkvi po osnovi žl. gosp. Kurz-a Goldenstein-skega; kakošno bo, se bo môglo še le po dokončanem delu povedati. — V pondeljk se je začel sejm, ki bo po novi navadi se končal v saboto. Ljudí je bilo pervi dan malo, morebiti tudi zato, ker — kakor se nam je reklo — je po kmetih kriva misel, da se bode sejm še le prihodnji pondeljk začel. Kdo jim je kdaj kaj tacega oklical? Al ni po vseh farah, v „Novicah“ in tudi v nemškem časniku oklicano bilo, da ta sejm se bode začel pondeljk po malem Šmarnu, — ker tako pride sejm, kakor nekdaj, v križev teden. Da so le naši domači ljudje si to zmešnjavo sami napravili, nam pričujejo judje iz daljnih dežel, ki s svojo „zlatnino“ in „srebernino“ niso zamudili sejma; — tedaj je mogel že prav oklican biti, le napačno je bil od nekterih — slišan! Komur je mar za sejm, bi bil pač lahko pri vsakemu zvedil, kdor, postavimo, ima „Novice“; — v „oglasniku“ k 11., 13. in 15. listu letošnjih „Novic“, tedaj 3krat stojí z debelimi čerkami zapisano: četerti sejm v pondeljk po malem Šmarnu!

Novičar iz raznih krajev.

Iz Dunaja. Presvitli cesar so ukazali s patentom od 3. sept., da se imajo v prihodnjem letu 1859 davki od zemljiš, pohištev, obertnij in dohodkov z dokladami k tem davkom vred tako in v tisti meri odrajtovati, kakor v letu 1858, toda v novem dnarji. Presvitli cesar si pa priderżijo, če bo treba, še v letu 1859 premene v davkih narediti.

— Povedali smo o svojem času, da se je 14. marca t. l. v Ilavi več jetnikov spuntalo. Nekteri njih so se pri tej priložnosti prav dobro obnašali, zavoljo česa so jim presvitli Cesar tudi milost skazali in nekterim celó ječo, nekterim pa več ali manj let spregledali.

— Zastran obračanja novega dnarja za malo loterijo ukazuje najvišji sklep, da se bo od 1. novembra 1858 naprej v malo loterijo najmanj 5 novih krajcarjev stavilo.

— Dunajski mestni odbor je sklenil, da se ima šolnina ali šolski dnar v ljudskih šolah namesti 30 kr. kakor dozdaj, po vseh Svetih s 50 kr. novega dnarja, torej za $2\frac{1}{2}$ kr. menj odrajtovati.

— S cesarskim ukazom zastran izmere cestnin, mostnin in brodnín so te davšine za sedmi del dosedanje izmere povišane. Po tem bodo tudi fiškalne cene za prihodnje zakupovanje mit ali šrang za sedmi del povišane in zakupniki bodo mogli po vseh Svetih toliko več zakupa plačevati.

Iz Ogerskega. „Slov. Noviny“ naznanjujejo v 102. listu prežalostno zgodbo, ki se je pripetila gosp. fajmoštru Lud. Holecy-u, pridnemu bčelarju, v Badjanu blizo Šemníc 23. dan pr. m. Bčela ga je pičnila, pa komaj je minulo deset minut, bilo je po njem! Zgodilo se je pa to tako-le: Nekoliko seršenov je dražilo bčele fajmoštrovega bčelnjaka; on in svak njegov jih gresta podít. Nevedoč je prinesel fajmošter za vratom v suknji bojè po seršenih razjezeno bčelo saboj v hiso, kjer ga v vrat piči; strašno zavpije; družina mu hití na pomoč ter hitro iz rane potegne želo, — al berž mu začne hudo prihajati, in ni preteklo 10 minut, je žalostno smert storil v najlepši starosti.

Iz Rusije. Iz Odese 27. avg. — Gotovo je, da se je pšenica v krajih, od kodar je največ v Odeso dobivamo, v vsakem ozeru le slabo obnesla. Malo je bo dohajalo k nam in od tod je že zdaj tako visoka cena tega žita. Da zavoljo tega tudi druge žita ne bodo po ceni, si je lahko misliti.

— Car Aleksander biva ta čas v Moskvi, kjer obhaja obletnico svojega kronanja. Od tod pojde v Varšavo, kamor bo prišel 22. t. m. Car bo ostal v Varšavi do 29. septembra, potem pa se bo vernil naravnost v Carsko Selo. Govorice, da bo car še dalje potoval, so bile tedaj prazne.

Iz Černe gore. Časniki pišejo, da bo šel knez Danilo še ta mesec in z njim 100 Černogorcov v Pariz, in da je med Turki in Černogorci storjeno pomirjenje do novega leta. Čakati bo, da se pokaže, ali je poslednja novica resnična ali le časnikarska goska.

— Gospod rudarijski svetovavec L., kteri je bil v Černi gori, popiše v „Wiener Ztg.“ tako-le najimenitneje sedanje Černogorce: Predsednik Mirko je srednje, bolj drobne postave, zamoklega polta, precej zalega obraza, na kterem je več dobrotljivosti brati kakor pa terdoserčnosti in ljutosti. V pogovoru z gosp. Delarue-om, knezovim tajnikom in Francozom po rodu, sem zvedel, da ima Černa gora 9 šol in da je več černogorskih mladenčev v tujih deželah v šolah; da je dal knez pred kratkem postavo zoper pohabovanje gojzdov, da ljudje nečejo delati cest, dokler osoda dežele ni razsojena; da more vsaki brez nevarnosti po deželi potovati, ker knez skerbí z vso ojstrostjo za varnost in se ljudstvo boji njegovega serda itd. Tujci morejo brez vse skerbi po deželi hoditi, jaz vsaj nisem imel nikjer kake overe in ničesa se mi ni bilo bati; temveč so me ljudje povsod prijazno pozdravljali.“

Iz Nemškega. Zbor nemških kmetovavcov v Braunšvajgu se je izrekel 2. t. m. zoper enoglasno postavo zoper odertijo, zoper samoprodajstvo tabaka in zoper col od kmetijskih mašin z večino glasov pa zoper col od železa.

Iz Španije. General Espartero, od kterega je bilo pred nekimi leti toliko slišati in kteri je španjskemu kraljestvu zlo pripomogel, da sedaj saj po videsu na mirnih nogah stojí, se je pretečene dní zopet enkrat oglasil z razpisom, v kterem pravi: „Res je, da se prizadevajo zastonj, napredovanju današnje omike jéz postaviti; k večjemu je mogoče, jo za kratek čas vstaviti, al duh časa bo vedno klical: Naprej! in človek se ne bo dal braniti, si svoje življenje zboljšati. Napredovati je namen človeški. Dasiravno se ta čas nič ne vtikam v politične reči, bi vendar ne mogel, kar mene tiče, enakodušno v prihodnost svoje domovine gledati, ker sem si od nekdaj resnično prizadeval, ji pridobiti modro, pravo svobodnost, v kteri more narod gotovo napredovati in blagor vživati. Zavoljo tega je moja vest pokojna, in če mi včasi kdo zabavlja, se tolažim z upanjem, da bo svet nazadnje vendar spoznal, da so bili moji nameni dobri.“

Iz Francozkega. Lastniki orjaške barke „Leviathan“ so poslali nekoga iz Londona v Pariz, da bi francozki vladi jo na prodaj ponudil; pa ta se neče doslej v to kupčijo podati. Angleži hočejo imeti za barko 15 milj. frankov, al v Parizu se nihče ne zmeni za ta kup.

— „Moniteur Vinicole“ naznanja letošnji vinski stan na Francozkem. Le v nekterih krajih je tertna bolezen, suša in toča nograde poškodovala, v drugih pa bo toliko in tako dobrega vina, da ga v tem stoletji ne pomnijo takega.

— Iz Pariza. Francozki poslanec v Carigradu, gosp. Thouvenel je dobil urlavb in se menda ne bo več vernil na svoje mesto. Kot njegovega naslednika imenujejo gospod Benedetti-ta, kteri je živel že več let pri poslanstvu v Carigradu. V časnikih je bilo pa brati, da pride dosedanji poveljnik francozke armade v Rimu, general Gordon, kot poslanec v Carigrad, ker se neki francozka vlada boji, da bi Lord Redkliffe, ki se je zopet v Carigrad vernil, turške vlade preveč na svojo stran ne potegnil, in francozke mogočnosti ne spodrinil.

Iz Egipta. Vsled žalostnih prigodb v Džeddah-u je vice-kralj prepovedal, tiste verse korana, kteri velevajo, neverne, to je kristjane, moriti, mohamedanom v mošeah brati. Ker pa Šeik Soleiman, predstojnik mošée Ibrahim paševe, za to prepoved ni maral, ga je dal Kuršid paša zapreti.

Iz Amerike. Povedali smo unidan, da delajo v Ameriki hiše iz pavolje; zdaj pa povemo, da tudi v Ameriki stavijo mnogo hiš iz železa, kterih stene so iz dveh ploš, med kterima je naboj iz rečí, ktere ne prepušajo toplote. Da se jih rujà ne prijema, so namazane s firnežem. Take hiše terpé silno dolga in se ne razpokajo. Hiša 3 sežnje široka in dolga 6 sežnjev velja samo 8000 fl. Za ondašnje kraje res ni velik dnar, al pri nas bi si dal s takimi dnarji že skoraj grad sozidati.

Iz Kine. Pisma iz Hongkong-a naznanjajo, da je kineški cesar pogodbo z Angleži in Francozi poterdil. Nekdo piše tudi iz Hongkong-a: Dasiravno so pisanja iz Peking-a prav ugodne, bo vendar še marsikaj iz poti spraviti, preden si moremo misliti, da se bo pogodba le kolikaj spolnila. Če prevdarimo obnašanje mesta Kanton-a, moramo dvomiti nad mirom, če ga ne bo večja armada berzdala.

Národne pesmi iz Liburnije.

Nabral Jakob Volčič.

Sv. Mikula.

Jedna gora visoka
Pokraj mora [1]) široka,
Va gore [2]) je kamerca,
Va kamarce [3]) postelca,
Na postelci blaženi
Svet Mikula terdo spí.
K njemu pride Marija,
Počne ga tiho budit':
„Blažen sveti Mikula!
Od Boga vam poslano,
Da greste barke činiti
I rumere [4]) voziti.“
Još [5]) govori Mikula:
„Ja ne grem bark činiti
Ni rumere voziti.“
Još govori Marija:
„Blažen sveti Mikula!
Bolje je starejega
Od sebe poslušati.“
Blažen sveti Mikula
Stal se gori na noge,
Zel je teslo va roke,
A sikiru na rame,
I se seče v zelen lug,
I poseče debel dub,
Razparti ga na pet part:
Z jednog stori timunac, [6])
A z drugoga jarbolac, [7])
A z onih treh barčicu.
To t'je barka učinjena,
Kak' od Boga zmišljena.
Na nju sveti Mikula
Sve rumere nakerca. [8])
Lepo vetri virjahu,
Lepo barku peljahu;
Počne barka po gorah
Hodit' kako po vodah.
Blažen sveti Mikula
Od dela je trudan bil,
Leže dole va barku,
Da će malo pospati.
Zagleda ga hudoba
Iz černoga oblaka,
I pride mu na timun.
Počne timun tonuti,
A rumeri plakati,
I Mikula buditi:
„Blažen sveti Mikula!
Stante gore na noge!
Sad smo vsi potopljeni.“
Blažen sveti Mikula
Stane gori na noge,
Zame knigu va roke,
Počne Boga moliti,
Božju Majku slaviti.
Reče sveti Mikula
Toj paklenoj hudobi:
„Ki će od nas bolje reć'
Sveti Božji Očenaš?“
Hudoba mu govorí:
„Ja ću bolje nego ti.“
Blažen sveti Mikula
Lepo reče: „Oče naš!“
A vrag reče: „Kamen naš!“
Blažen sveti Mikula
Reče: „Zdrava Marija!“
A zločesta hudoba
Reče: „Huda [9]) barigla!“
Blažen sveti Mikula
Reče: „Božja verica!“
A paklena hudoba
Reče: „Stara preslica!“
Blažen sveti Mikula
Reče: „Evangelije!“
A ta zala [10]) hudoba
Reče: „Tverdo kamenje!“
Blažen sveti Mikula
Se je nato razserdil,
Popade ju za pete
Obtreple ju u timun.
Hudoba ga moljaše: [11])
„Blažen sveti Mikula!
Pustite me dahati,
Ja ću dalje bežati,
Neg [12]) je more široka,
Neg' je voda tekuća,
Neg' je gora visoka.“
Blažen sveti Mikula
Reče: „O presveti duh!“
A paklena hudoba:
„O Mikula, ti si gluh!“
Blažen sveti Mikula
Još se jače razserdi,
Popade ju za uši, [13])
Va more [14]) z njom zabuši.
Kud' hudoba plavaše [15])
Tude more goraše. [16])

---

[1]) Mora = morja. [2]) Va gore = v gori. [3]) Va kamerce = v kamerci. [4]) Još = še. [5]) Rumeri = romarji. [6]) Timun = kermilo. [7]) Jarbolac = jambor. [8]) Nakerca = naloži. [9]) huda = luknasta. [10]) Zal = hud. [11]) Moljaše = prosila. [12]) Neg' = naj. [13]) uši = ušesa. [14]) Va more = v morje. [15]) Plavaše = plavala. [16]) Goraše = gorelo.

Odgornivo vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.